

Customs and beliefs of Nawa's tribe, in connection with cattle Diruiwa.

1

Dikgomo:- Mebala e e tsebegang e ntsho ke ya pholo ya tshadi ke e tshwana, e tshwau, ya tshadi ke e tshwaana, e khunong, ya tshadi ke ye khunwana, e phatshwa, ya tshadi ke ye phatshwana, e thokgwa, ya tshwadi ke ye thokgwana, e phitswa ye tshadi ke ye phitshwana, e kga di, ya tshadi ke ye kgwatsana, pholo ke ye pududu, e tshadi ke ye putswana. E tshaba e tshadi ke ye tshabana, e thamaga, e tshadi ke ye thamagana, e maraba-raba, e tshadi ke ye marabatsana, e nala, e tshadi ke ye nalana, e tshukudu ke ya pholo, ya tshadi ke ye tshukutswana. Pholo e kotswa, tshadi ke ye kotswana. Pholo e tshetlha, tshadi e tshetlhana. Poo o ka utlwa ba re ke e tshumu.

2

Kwa ga Mfatlha fa ba sa le Moseka metlheng ya Morena Nawa, ba ne ba sa rua kgomo, fela ba ruile dipudi. Go thwe dikgomo di fitlhile ga Mfatlha di tswa ga Laka metlheng ya Bohosi wa pele, le gona ba re ba ne ba sa leme ka tsona, ba ne ba lema ka megoma ya diatla (matshadibe). Kgomo tse go thweng tsa Sesotho tsona ba re ba di gumane di tswa ga Mhangwato metlheng ya Sekgome Kgame. Ba re le kgomo tsa naka tse kgolo tse go thweng ke tsa Setlamma ba di gumane ga Mhangwato.

Ba re metlheng yoo mosadi o ne a sa nyalwe ka kgomo ga Mfatlha a nyalwa ka tlalo la tholo le mogoma. Mosadi wa mmina kwena o sa le teng le mogoma o a nyetsweng ka wona metlheng ya kgosi Bohosi wa pele kwa Moseka.

3

Mebala e e ratwang ke batho-batsho ke e nala le e phatswa, le fa e le tse tshadi o tla utlwa motho a ntse a re ke ye nalana kapa phatshwana. Mmalá o mongwe wa segolo-golo ba re pholo ke e nkwe, tshadi ke e nkwana. Mokgalabje wa mmina phuti o re ke pholo e nkwe-malla sagwetlhe. Mmalá e mongwe ke e tlo, ya tshadi ke ye tsotwana, pholo ke e tshomo, tshadi ke e tshomana. Kgomo tsa ba-bina phuti kwa ga Mfatlha ba di tshwaya ka ~~ka~~ thipa mo ditsebeng, tlhakwana ya phuti go supa gore ke tsa ba-bina phuti.

Fa monna wa mmına phuti a rekisa kgomo go yo mongwe o bitsa ba gabo gore ba tle ba bone gore go rekiswa kgomo ya mmala le molemo o bjang.

Dikgomo ka mo sakeng di ya ka batho ba tsona. Monna yo mongwe le yo mongwe wa tshaba sa Mfatlha o tshwanela go tshwaela modisa kgomo fa a disa dikgomo. Ga a disa dinku o tshwanela go tshwaelwa nku.

4 Monna wa mmına phuti Ramabole yo a agileng Lebotlwane o kile a tshwaela morwa wa gagwe Radipeo kgomo e neng e rekilwe ka kolobe. Kgomo ego e ile ya golela morwa wo, ya ba ya mo tswalla tse dingwe. E rile fa a e mo tshwaela a mmita a re, ngwanaka kgomo ya bodisa ba gago si. Ngwana a re, kea leboga rara. Le bana ba basetsana kwa Mfatlha ba a tshwaiswa ke bo-tate, mme tse dingwe dikgomo ka sakeng e nne tsa batswadi fela.

Ga rara bona a swa dikgomo di sala le bana le mma bona. Mme morwa yo mogolo ke yena ya tllileng go aba dikgomo le bo monna-gwe. A naa tse dingwe godimo ga tse a ba di tshwaentseng.

Le mosadi o ne a ba le kgomo tse e leng tsa gagwe, ka ntle le tsa monna, fela le tsona di laolwa ke monna, ka gore mosadi

5 ka Sesotho ba re, ga nne kgomo, kgomo ke monna. Kgomo go thwe ke modimo wa monna.

Monna yo mongwe wa Letebele la Laka o kile a laela batho a sa phela kwa Moagi a re, nna fa ke sule le mpoloke ka tlalo la pholo ya me, la se ire bjalo nna nka ipoela. Janong re utlwa gore monna yo o ne a na le pholo e ntsho, mme e rile ga a swa ba tlhaba pholo e ntsho ye, ba mo apesa ka letlalo ba mo fitlha. Re utlwa gore yena o ne a re ga a batle poloko ya sekgowa ya go ranalatsa moso.

Ka Sesotho motho yo mongwe yo mongwe fa a swa go bolawa kgomo ya gagwe go jewe nama ya mogoga.

6 Mosimane yo mongwe wa kwa Maunwe, o ile a swela Tlhatlhane ga monna wa ba Tlhophane, mme o ile a bolaelwa kgomo ya diatla tsa gagwe, gore moso a se ke a boya a gopola dikgomo tsa gagwe.

Fa Mosotho a batla gore kgomo tsa gagwe e nne tse kgunogu o batla kgomo e kgunwana le poo e kgunong gore e tlo go mo irela tsa go mo tshwana.

Kgomo ya sekolo ye e se nang dinaka fa ba e reta ba re, Sekolo ka sia sia ngwana Seloke, Seloke sa phala-phala mokokotlo.

7 Dikgomo: Mmopo wa dinaka. Ys pholo e lemile makgwatha ya tshadi makgwathana, ya pholo e lemile maperepetla, e tshadi maperepetlana, ya pholo e lemile dikgwatla, e tshadi dikgwatlhana, Sebofu e tshadi sebofana, e tshadi le ya pholo e ka lema mokortswane, e pholo le ye tshadi e ka lema sekopo.

Pholo e lema tshopja e tshadi e lema tshopjana, pholo le tshadi di ka lema kanama ka seetse, ya tshadi le ya pholo di ka lema metsu. Ya pholo le ya tshadi di ka lema moseka. Ya pholo le ya tshadi e ka ba sekolo ga e se na dinaka. Ya pholo le ya tshadi e ka lema semenya. Pholo le tshadi di ka lemela ko godimo. Pholo le tshadi di ka lema senku. Ga kgomo e lemile metsu ba atisa go e ripa dinaka ba re e bolaya tse dingwe.

8 Masaka a Basotho agwa ka masasa a moswane le tlhare tse dingwe ba mebitlwa, magolong a mangwe go agwa fela ka dikota.

Banna ba na le melao ya lesaka ba re mosadi kapa monna a se ke a tsa boloko sakeng motshegare o mogolo. Ba re fa go irwa bjalo ba theolla lesaka. Gape mosadi ya moimana ka molao wa Sesotho ga tshwanela go gata sakeng, a ka gata dikgomo tsa saka lego.

Mosadi o dumeletse go tsa boloko ka mosong le ka meriti fela. Kwa ga Mfathi fa mosadi a batla go tsa boloko sakeng go yo kgopha j motshegare, o bitse mosimane wa dikgomo gore a mo tseele boloko, yena ba re ga a na molato sakeng.

9

Kae le kae mo masakeng a Mfatlha o tla gumana go agilwe masaka a mabedi la dinamane le tse kgolo dikgomo.

Bogolo-golo kwa ga Mfatlha saka le ne le le lengwe la dikgomo. Go ne go agiwa saka le lengwe la go kwatla mo go beng go robala dikgomo.

Ga ba thoma go ata kgoro ya Nawa le ya Maruping, le ya Matsieng le ya Tsiane, le Makakaba le ya Matjila le ya Modimola, e ngwe le e ngwe ya aga saka la yona, mme ka jeno o tla gumana ka bobedi ka boraro ba irile masaka a bona, ka baka lego masaka ke a mantsi thata. Mo go tshwanang le mono Dilokong masaka a teng a lekana le dintlo tsa batho ka palo, mme a agilwe gaufi thata le dintlu tsa teng.

10

Bagolo-golo ba ne ba sa ametse masaka gae thata ba tshaba dintsi. Masaka a Basotho le ka jeno ba sa a tshwara ka ditlhare, ba re fa motho a ile go loya gore kgomo di swe kapa di se ke tsa tswala, o tla tshwarega mme a ema sakeng, ba mo gumana bosasa.

Basotho ba re ba kgona go ira poo ka ditlhare gore e se ke ya namela kgomo tse e seng tsa saka la yona.

11

Masaka a Bakgatla ba bina kgomo a tswalelwa ka masasa, mme ba bangwe ba tswalela fela ka mapako. Kgomo tsa Basotho di gamelwa ka mo masakeng le fa go na le diretse, ga ba bona gore diretse ke tse ntsi thata ba di tshwara ka ngwe ka ngwe ba di gamele ntle. Tse dingwe ditshadi ba di rutile go tla mo koteng ya go gamela. Motho o ema gaufi le kota a e bitse ka leina la yona, mme e tle go yena a e tshware dinaka ka kgole tse dingwe ba di rutile go bofsa maoto fela, mme ba game.

Bagolo-golo ba re kgomo e ya rutwa ke motho. Metlheng ya kgale kgomo di ne di sa phuthwe nagong, go ne go letswa naka la tholo mme dikgomo di sianne gae. Ba re le kwa merakeng g fa o ne o batla kgomo ya gago, badisa ba ne ba letsa naka ka mokgwa wa yona, mme dikgomo di ne di kgobokana ka bonakwana. Go thwe dikgomo di ne di itse mollo wa naka, fa e ne e lla gore di tshabele gare di ne di itse, mme fa e ne di tshaba ditau kapa

matlhalerwa ka mogatla wa ye e lebelo gore e mo thuse go siana.

12 Dikgomo tsa basimane ba Mfatlha di kile tsa tihaselwa ke Matlhalerwa mo thabaneng tsa Rasegone. Mme re utlwa gore ke moo Matlhalerwa a ileng a ja kgomo ya monna ba re ke Sekwena wa Setshedi kwa Mfatlha. Go thwe Matlhalerwa a, a ne a kgethile kgomo ya go nona thata.

Re utlwa gore bogolo-golo kgomo tsa ba-Mfatlha le ba-Modikele di ne di sa diswe ka mphela, ba re tsa ba bangwe di ne di itisa, mme mantsiboya di boele gae, go thwe di ne di alafya ka tshwafo la tshwene.

Fa mosotho a ruta dikgomo go goga, o di golega mo lesaseng kapa mo sekgobaneng sa kgopa ka mpa. Go thwe tse di tsamaisang thata, o tla di ruta go goga pele, mme tsa go tsamaya ka bonya, o di golega morago.

13 Kgomo tse pele mo Basothong di ne di rutilwe go rwala mabele le diphoofolo tsa go tsongwa kwa nageng, ba Mfatlha ba ne ba thotha ka tsona mabele kwa Mafatse le kwa Mamathule. Go thwe kgetsi tsa go thotha mabele e ne e le mekgopha ya go sugwa ke banna.

Fa kgomo e tswetse namane ya yona e diswa ke mogami, mogami o tshwanet e a se ke a tima namane mafsi fa a gama, le gona a se ke a saletsa mafsi a mantsi ya tla ya phsega. Ga namane e sa le kanyana thata ka Sesotho ba re ga e noswe metsi, fa e noswa metsi ba re e tla thema mafsi ka maleng, mme ya oma ntshotlhwane ya swa.

14 Namane ga e ya tshwanela go konopya ka patla, fela e tshwanela go sanya ka lepalakatla; le gona o ka gumana modisa wa dinamane a iretse lepalakatla la kgwele ke raragwe. Modisa le yena a se ka a saletsa dinamane dimpsa. Namane e sa le kanyana ga e fudiswe bjae e tlhola ka mo lesakeng, motshegare modisana o ya e bulela, gore e je mokaragana. Namane e atisa go fula fa e feditse kgwedi tse tharo.

Kgomo tse ntsi maina ke a sekgowa, ja ka Roiblomo, Sekelere, Kwalike, Swartlane, Blesmeisi, Erlane, Natla, Sepoko, Madikgojani Letlhalerwa Mankurwane, Bloisele, Sentawane.

Dipudi le tsona di na le maina a sesotho tse dingwe ba re ke Manthulane, e ngwe Matlhabane, e ngwe ba re Mmutla-wa-bosiu.

Dinku le tsona ba bangwe ba di naa maina bjalo ka e ba reng Mmamadigele, le Maphuruthane.

Dimpja le tsona di ba le maina bjalo ka e ngwe go thwe ke Gabana-motse, le Sebi, e ngwe ke Lekgowa e ngwe Seya-nokeng;

15

Malwetse a diruiwa.

Malwetse a diruiwa, dikgomo di ne di lwale sebete, ntshotlhwane, letheka, le morothwane, serotswana kapa ramokutwana. Sebete ba Mfatlha ba ne ba se alafa ka setlhare sa sebete se tlhogang segibidung sa Tsiditsane. Ba se epa ba kgatle mudi wa sona ba o tlhakanye le metsi ba nose kgomo kapa namane, mme sebete se ne se fola.

Ntshotlhwane yona ba ne ba e alafa ka kgophane e kgolwane e e tlhogang tlase ga ditlhare le mo ditlhabeng tsa Tsiditsane.

Fa kgomo e ne e tshwerwe ke letheka e ne e tloiswa ke mosimane ka tshoga, mme e ne e tsoga e fole.

Dinku di ne di lwale lekgwegwe kapa dikakana le sekanama.

16 Dipudi le tsona di be di lwale sekanama le maeri. Dipudi di ja meokana, le manngwa a musu le a motshe. Gare ga diruiwa tse ka mphela mosimane o re mafsi a monate thata ke a puai.

Bo bongwe bolwetse ba dikgomo ba re ke leuba, bona bo irwa ke go tlhoka pula. Kwa Lebotlhwane ga Mfatlha ka ngwaga wa 1933 kgomo tsa bona di fedile thata. Ba bantsi ba ba di isa mafisa metseng e mengwe.

17

Madisong.

Bogolo-golo ga basimane ba disitse mme ba bolaya mmutla o ne o iswa gae go ntate. Fela ga ba kgatlhana le monna pele ba fitlha gae, ba ne ba naa monna yo. Ke gore ka Sesotho sa ba Mfatlha monna yo e ntse e le rara wa basimane ba.

Fa ba tsositse mmutla basimane ba ba-bina phuti ba Mfatlha ba ne ba o lata ka motlhala ga o sianisitswe ke dimpja. Fa ba o bone pele o sa robetse tawong ya wona. O tla utlwa mosimane a re, kgano. Janong ba bangwe ba tla itse gore o bone phoofolo, mme ba sianna teng ba tshwere melamu. Ba re fa o ka re o bone mmutla kapa phuti wa ro mmutla su, o tla tsoga borokong wa siana. Ka sekgwa ka lebelo.

18

Mosimane wa Modimola kwa ga Mfatlha e rile ba disitse dikgomo lenyeleng la Motlhabana, a bona phuti e letse ka boroko ka mo setlhareng. A kwa ba bangwe basimane ba Mfatlha bo Motsholafela le ka bo Mokgatlane le ka bo Mokgono le ba bangwe a re, kgano. Ba tswela ba siana ba e raketse e sa robetse, e rile fa e tsoga ya tana Mokgatlane ka tlhogo ya ara basimane ka legare, ba re ke ya konopa melamu ba e fosa.

Janong phuti ye e ile ya lelekwa ke dimpja tsa e isa le lenyela, tsa ba tsa e busa tsa e bolaela mo pele ga basimane. Mme ga tsoga mphereferere, yo mongwe a re, ke yame. Yo mongwe a re e bonwe ke nna. Yo mongwe a re e tshwerwe ke mpja yeso. Janong ke fa basimane ba re, ga re e jeng. Mme ba utlwana, ba thoma go tshetse mollo ka more thatana le kota ya moguliri. Mme phuti ya jelwa nageng.

19

Fa ba ntse ba disitse ba bona kgomo di tsamaya. Ba tla thoma wa utlwa mosimane a re ga re pinkaneng, ke gore janong ba nyaka yo a tshwanelang go busa dikgomo. Yo mongwe mosimane o tla re ping-ping sa bo Mokgono, ga Mokgono a tshaba yo a pinkang o tla siana a busa dikgomo.

Fa a sa mo tshabe o tla gana, janong ba bagolo ba kgwela matl mo gatshe, ba re Mokgono a rage. Ga Mokgono a ka a raga, ba bolell yo a beng a pinka ba re Mokgono o rogile rarago. Fa yola a re ke itaya Mokgono, ba re iketle pele. Yo mongwe o tla kga thupa tsa moretlwa mme a ba naa, mo mokgatlhong wa bona ga bewa lesasa la mebitlwa gore ba se ke ba tshwarana ka diatla, fela ba sapane ka 20 dithupa. Yo a fentsweng ke yena yo a yo go thibelang dikgomo. E ne e le moleo wa basimane kwa Mfatlha Maila fa ba le nageng.

Mosimane yo a beng a ba fenywa ka mphela o ne a bitswa Rankgokgo (Rankgoma). Rankgokgo yena ga a thibele, o tlhwa a ntse mo moriting a ntse a runwa dintu ke ba bangwe, mogongwe Rankgoko o ne a itlhabisa mebitlwa ka bomo mo seretheng, o utlwe a ntse a re, ntlhomoleng ke tlhabilwe.

Mokgatlane mosimane wa mmina phuti e ne e le Rankgokgo wa basimane ga ba Mfatlha ba bangwe ba agile Potwaneng kwa nokeng ya Mokolo. O ne a thibedisa basimane ka mphela ka tsatsi le lengwe mosimane wa Makakaba mmina pitsi a mo inaya, a lwela le Mokgatlane 21 bo-Rankgokgo. Re utlwa gore ntwaga ya bona e bile ya nakwana ba e elwa ka maatla. Go thwe joji o ba a tlhola Mokgatlane ka maatla, e bile a tshwere Rankgokgo ka leoto a mo goga gatshe, fela re utlwa gore Mokgatlane o ne a sa rate go innela, a ntse a lwa fela.

Re utlwa gore ntwaga ya basimane ba babedi ba ba go bakisana bo-rankgoma e bile ya lamolwa ke monna a feta ka tsela. A re, Basimane ke lena le na le molo o mme re utlwa gore go tloga tsatsi lego Mokgatlane a fellwa ke bo-rankgoma.

Dikgomo di ne di timetse basimane ba ne ba kgwela mathe mo seatleng, mme mosimane a a itege ka mono, kwa a welang teng ba ne ba batlela teng, ba re kgomo di timeletse teng. Mme ba batlele 22 thokong ego. Ba ne ba lata le ka motlhala, mme mosimane yo mongwe le yo mongwe o ne a itse tlhako ya kgomo tsabo.

Gona kwa nageng ba ne ba tana marole le dipholo basimane ba Mfatlha. Fa ba le Tsiditsane mphato wa makoba o ne o tana dipholo le marole ba yo sianisa go thoma ga Rakgatlha, mme ba mathisetse

mo ga Mfatlha, mo mosate ga ba le Tsiditsane.

Re utlwa gore mo mphatong wa Makoba, ba ne ba phalwa ke kgosi Ranthakeng ka go tana yena o ne a sa wiswe ke kgomo. Ba re fa di tsena dikgomo tsa go siana o ne o tla utlwa mpholodi o lla. Yo a sileng ka kgomo ya gagwe o ne a gumana sefoka.

23 Ga basimane ba ne ba bolaile pudi nageng, go ne go sa boletse gae, fela ba ne ba e e ja e fele. Ga yo mongwe a ne a boletse gae basimane ka mphela ba ne ba kgwathiswa mo kgotleng, ba sapiwe. E nne gore molato wa pudi e fedile ga o sa na go sekwa kae, le monga pudi a didimale.

Basimane ba kgale ba ne ba sapiwa ke monna yo mongwe le yo mongwe go ne go se na molato. Fa mosimane e ka re mantsiboya a bolell raragwe gore o ne a sapiwa ke monna, le raragwe o ne a mo tshwara a mo sape. Molao wo e batla o le wa tshaba tsa mo Transfala ka mphela metlheng ya kgale mo Basothong.

Mosimane o ne a sa boletse gae fa a sapilwe, o ne a tawela madisong a le madi, raragwe a didimale a re ke mosimane o simela peba. Monna o ne a gumana basimane nageng a ba sape. Monna o ne a gumana basimane nageng a ba sape fela ba sa senya, go ne go se na molato, go thwe ke basimane o wa ba tlhalefisa gore ba se latlhe dikgomo.

24 Monna wa mmina phuti Letebele o kile a gumana basimane ba robetse ba babedi moriting wa monato, dikgomo di tswa masimong; e le mosimane wa mmina noko ba re ke Molefe le mosimane wa mmina pitsi ba re keMekia a ba sapa thata a re, Dikgomo di kae? Ba tsoga ba siana ba di lata, nne ga se ke ga ba molato.

Ka tsatsi le lengwe monna yo wa mmina phuti a gumana basimane ba babedi bale, ba utswitse ngwana wa gagwe gae go ya madisong. E be e le kwa Potwaneng, e rile ha fa ba bona raragwe a tswela, ba tsaa mabyae a go segwa ke banna, ba mo fitlha teng.

Ga a fitlha a ba botsisa a re, Radipeo o kae? Bona ba re, ga re itse. E rile ba sa re ga re itse Radipeo a re, ntate ke kwano.

25 A ba loka moretlwa ba tloga ba tshaba a tsaa mosanyara a mo rwala magetleng a mo isa gae.

Ka tsatsi le lengwe ba timetsa dikgomo basimane ba Mfatlha ba ne ba okilwe ke kgatlane ba ja medi ya yona mo thabeng ya Ramaritshana, tsa tsamaya dikgomo tsa go ja mabele a palai monna wa Mafora. A di thibela Palai a di isa mosate ga Mfatlha go Ramabele kgosi. Mme e rile mantsiboya basimane ba kgwathiswa sakeng. Molato wa fela Palai a itumela ka gore basimane ba sapilwe.

26 Basimane ga ba ne ba disitse ba ne ba bopa dikgomo, ditonki, batho le ka dikolobe ka letsopa (mmopa) kapa motaga. Fa ba le mo thakeng ba ne ba kga modi ba loge mapalakatla ka wona. Mapalakatla a ne a logiwa ka metlha ka gore a ja oma, mme ba latlhe tsela ba loge tse mpsha. Ka mapalakatla a ba ne ba thibela dikgomo.

Ga go na le maru basimane ba ne ba sa letse mapalakatla a modi, ba re fa o se letsa o bitsa tladi.

Basimane fa pula e na ba le nageng ba ne ba sa nne tlase ga monyela (setlhare) ba re tladi e tlhoile monyela thata. Fa ba ka re ba tsena mo setlhareng ba bona mmankgathwane wa kudu tala, ba tloga mo go sona ba re tladi e tlhoile setlhare se se nang le selo se. Ba re setlhare sa monyela le monato ga se rathilwe ke tladi ke gore se ne se na le mmankgathwane kudu -tala.

27 Bakgalabje bo-Mogagola ba ne ba ba boleletse gore fa pula e na le tsene mo mokgalong, tladi ga e rathe mokgalo. Tladi ke nonyane ga e rathe mokgalo e ka tshwarwa ke wona. Mme e ne e le molao o tsebegang mo basemaneng gore fa pula e na ka magadima ba tsene tlhareng sa mokgalo.

Basimane kwa nageng ba ne ba loga dikuane ka byae ba motseke ba go loga dikuane. Ba bangwe ba loga dimanki ka thupa tsa meretlwa. Dikuane tse tsa byae ba di loga ka lodi la moretlwa? lodi la moretlwa e ne e le tlhale ya basimane ba Mfatlha.

Byae bo ba motseke bo tihoga mo melaleng ya masimo a motlhaba le segibidu. Basimane ba Mfatlha ba ne ba bo kga mo melaleng ya mmoto wa Motlhabana.

Gape basimane ba ne ba betla dithoka tsa go tsoma. Ba re tihare sa thoka ya bothata ke mogwane le banna ba re patla ya sona e thata tota.

28 Fa ba disitse basimane ba bona lerunyana, ba ne ba le opela pina ba kanama ka mekgatlha (mekokotlo). Mosimane a re, leru lela nka le ja nka le fetsa le bo-nnake le bo-mme. Janong leru le tla phatlalla, fa le lengwe le irega gape, yo mo gwe mosimane o tla thoma pina e la gape a re, leru lela nka le ja nka le fetsa le bo-nnake le bo-mme.

Fa maru a ba a mantsi sebakeng, basimane ba tshekga mollo, mme ba fise tlhajana se go thweng ke mafalatsa, fa ba ne ba se fisitse maru a be a phatlalla ka nakwana. Basimane ba Matebele a Mfatlha ba ne ba ira bjalo madisong. Se sengwe setlhare sa basimane ba Mfatlha ba ne ba re ke motantang sona fa ba rile ba bona maru ba se fisa se ne se bitsa maru a pula.

29 Basimane kwa nageng ba ne ba na le melao le mekgwa ya sesimane. Fa mosimane a ne a kgile thapo ya morola, mme a tsea kotana a e gatella a e fetlha. Ba bangwe ba ne ba re o fetlha magwe letswele, mme magwe o tla bolawa ke tlhoko tsa matswele.

Basimane ba ne ba kgatlhwa thata fa poo di lwa. Ba ne ba di losa, ba thibeletse e ngwe ba e iso go e ngwe. Ga di kopana go lwa, o tla utlwa mosimane a re, thuletsa thuletsa mmantswerre-tswerre thaga seopha banna ba nna ka ditulo. Ba tla di bolela ka mmala wa utlwa mosimane a re, go kopane e tshumu eso, le ye kgunogu wa utlwa mosimane a re tswee-tswee-tswee ka molodi wa lekgwela, e suthisa e tshumu meswane.

30 Ka tsatsi le lengwe basimane ba Mfatlha ba kile ba losa poo ya Motlhabane le ya Mmushi kwa nageng mme poo ya Mmushi ya phunya poo ya ko Motlhabaneng mala ka naka la yona. Mne molato wa poo yo wa

poo ye wa duelwa ka mekokotlo ya basimane.

Basimane ka mphela ba itse gore kgomo di rata go fudiswa mo mefafeng ya dithaba, ke gona di tla ntsha mafsi a mantsi, ba ba sa agang dithabeng ba fudisa mo meeding le metlhakeng.

Basimane ba tshaba sa Mfatlha ba thomile go ithuta go theya ditlhapi mo nokeng tsa mokolo le Thokwe, noka tse ešelang ko Odi-mma nokana tso tsotlhe. Ba ile ba bona Makgowa a theya le bona lego basimane ba Mfatlha ba ne ba ne ba ile go nosa kwa Mokolo, o gumane ba nnetse go tshwara ditlhapi ka diaka.

31 Kwa madisong basimane ba ga Mfatlha ba ne ba diwa ke go ja mogaba wa thaba (setlhare seo mudi wa sona o tshwanang le potata). Fela sona ga base apaye ba se obola dikobo tsa g sona ka diatla, janong ba ngwathe fela ka meno. Ba re fa o se ja o tla kgora wa lebala tlala. Basimane ba ne ba phela ka sona thata ga ba bangwe ba Mfatlha ba sa le ko Morago-ga-dithaba.

Sejo se sengwe sa basimane ke mmola, sona se tlhoga mo go gumanwang tlhare sa monyela, monato le mosabelo le mmilo. Basimane ba ne kwa nageng gape ba ja mounywa a mmilo le mosabelo, monyela le wona fa o thuntse ba o ja. Ba ne ba phela le ka dienya tsa ditlhare tsa thaba, motlhatswa le mfuroku le mmupudu, 32 ditlhare tsa ditshwene le dikgabo. Ba ne ba rata thata le diwa, digwete le marekgu a ditlhare le mokgalo thata.

Basimane ba tlwaetse go nosa dikgomo ka meriti, ga di sa na go nwa ka meriti, o ne o ka gumana di ene meriting ya ditlhare di otlala tse dingwe di robetse di ntse di otlala. Basimane bona o tla gumana janong ba kgile bo-mosimane wa thabeng kapa matlhare a mmilo, mme ba itaya bo-nkate ka marumo a dikotana.

Fa ba sa ira bjalo o tla gumana ba tlhaguna boletswa ba go theya nokeng. Ba tsaa maungwa a boletswa ba a photle, mme ba a tshotlhe tlhagune, fa ba bo budusitse ba kga motlhoko (byae ba noka) ba tatetse boletswa ba bee mo nokeng.

33 Fa nonyane e re ke nwa boletswa e tla tshwarwa ke bona. Le ditshwene ba ne ba di tshwara ka bona, ba ira boletswa bo bontsi, ba fitlhe ba tlotse mo mafsikeng mo ditshwene di nnang teng.

Janong ga di fitlha ditshwene di tla nna gatshe, ga tshwene e re ke a ema, e tla gumana e tshwerwe ke selo mo maragong; ja ka ga tshwene e le setlatla, e tlo imcya sefathego ka boletswa e re kea bo tlosa. Basimane ba tla tswela ba siana ba e tshwara ba e bolaya, ba busa letlalo ba le isa go bo rara.

34 Basimane b a Matebele a Mfatlha ba kile ba raketsa tshwene ya pholo kwa Morago ga dithaba ka boletswa, e rile ga tshwene e etswa masimong, ya re e fitlha e ikgutsa mo e beng e nne ka metlha, bjaloka ga basimane ba e tlhalefeditse ka boletswa ya fitlha ya tshwarwa ke dimpja ba e bolaya. Tshwene ye ya ba ya tsewa ke monna wa Modikele ka gore ba Modikele-a-Mabowa ga ba ile tshwene. Bona ba e apaya seswai, ba re seswai sa tshwene sa re tswae.

Ka tsatsi le lengwe monna wa ba-setshedi Sekwena o kile a bolaya tshwene tshimong ya gagwe a sa bonwe ke mosimane, basimane ba ile madisong. A apaya tshwene ye seswai se se pila a kgaotse diatla le matsogo a a fitlhile.

E rile fa basimane ba Mfatlha ba gorosa dikgomo, a ba bitsa a re, seswai basimane, ba fitlha ba ja, ga ba feditse go ja a tlisa matsogo a tshwene le tlhogo ya yona a re, ageo ka jeno basimane ba jele tshwene. A eketsa a re tihatsang ke bone, fela ga se ke ga tlhatsa le o mong.

35 Mokgalabje yo mongwe yena o kile a bolaya katse a e swaya, a bolella basimane gore ke phage, basi ane ba ja, fa ba feditse a ba bontsha tlalo la katse. Bakgalbje ba Mfatlha ba ne ba tlwaetse go ira basimane f jalo ba re ba a ba tlhalefisa.

Fa basimane ba Mfatlha ba busa dikgomo madisong, o ne o ka utlwa ba bangwe ba re, (Eyeeu-eyeuu). Ba bangwe wa utlwa ba re totile toto makala, pena mono tshinamo, tshinamo tsha kaiye maifo tshoo.

Ba bangwe wa utlwa go lla mapalakatla le makgwelwa fela.

Basimane fa ba thoma go ithuta legwela ba gupa moroto wa kgomo-tshadi ba itsukunye legano. Ba re ga mosimane a irile bjalo o tlo itse lekgwela kapele. O tla gumana mosimane a ithuta lona motshegare ka mphela a ntse a gogela moya kwa teng.

36 Fa kgomo e tswala mafsi a'kgatsale ke a basimane. O tla gumana ba ntse ba a rita, fa a sa a rita pila a a tlhanya. Fa basimane ba ka re ba gana kgomo ba gu ana e palegile mabele, ba re ke gore kwa gae lapeng ga go apeilwe mafsi mo song, ba a lesa a tshologele mollong.

Basimane ba ne ba apara tshega ya phudugudu, ba di segelwa ke bakgalabje. Janong ga kgomo e ne e lwala e palelwa ke go tsoga e bolawa ke letheka, go ne go bitwa mosimane a e tlole, a e sape ka tshega letheka, mme bosasa kgomo ya go lwala e tlo kgona go ema. E ne e le molao wa basimane ba Mfatlha, ba o rutilwe ke bakgalabje.

37 Kgomo ya Letebele mmuna phuti Ramabele e kile ya pallwa ke go tsoga sakeng, a bitse mosimane wa gagwe Tshitshila Malesele (kgorong tse kgolo tsa Nawa) a re, e tlole ngwanaka o e sape ka tshega. A e sapa e rile motshegare ya tsoga ya ba ya go nwa kwa sedibeng sa moeding. Ba re ga kgomo e sapilwe ka mmotu wa tshega e ya tsoga.

Molao wa mosimane fa a ntse le batho yena o ne a nna ka lengole. Le kwa kgorong e na e le selo-modiro. Go tswa mosimane ke mpja o ja masuo.

Kgomo tsa basi ano ba Mfatlha di ne di iswa ka gore kgomo e rata letswai thata. Mme le fa ba ne ba batla dikgomo ba ne ba batlela kwa mmung wa letswai ga ba sa le Potwaneng.

Metlheng ya bogolo-golo dikgomo tsa bona di ne di nna meraka bjaloka kwa Mmamudu kgomo tsa Mfatlha di ne di nna meraka. Ga ba ga fapana basimane ba keraka ya Mfatlha le ba kwa kawadibeng.

38 Byae bo bo itseweng ke badisa gore bo monate mo kgomong ke mfafa, go thwe bo nontsha dikgomo, le gona tsa di tshadi di ntsha mafsi a mantsi.

Ga modisa a disitse o tshwanela go tlhokomela mabyae kapa dikgomo byaloka ka tshafi le tele. Tele le Tshafi di kile tsa fetse kgomo tsa ba-Mfatlha fa ba agile Potwaneng tshafi yona di e ja lenatong, tele di e ja kgwiting fa di ya go noswa kwa nokeng ya Mokolo.

39 Ga kgomo di, bolla bosasa di bolotswa go setse go ruthufetse ba re kgomo ga e fule phoka e sa wele. Fa phoka e phatlalla di ya bolla masakeng. Kwa nageng di fula tsatsi lo lotlhe, ga letsatsi le boya basimane ba di fudisetsa go ya gae. Basimane ba Mfatlha bona ba leta maeba, fa maeba ka meriti a re, kung kuru kung-kuru. Ba thoma go letsa melodi ba di gapele go ya gae.

Ga ba ne ba nna meraka ba ne ba di a losa teng kgwedi tse tharo kapa go feta. Ba ne ba lepa fa mabyae a tlhogile gae mme di ka boela gaufi, ga sala go tlhoga ko di eng di fula teng.

Kwa merakeng sejo sa masogana le basimane e ne e le mafsi thata, le dinama tsa letsomo, ka gore kwa merakeng mosimane o ne a ithuta go konopa patla. Ba ne ba phela le ka nama tsa dikgomo le dinku tsa meraka re utlwa gore mo gongwe ba ne ba bolaya kgomo ka bomo ba re e bolaile ke tse dingwe..

40 Meraka e atiswa go irwa mo gaufi le dinoka fa e k le mo nageng ya dinoka. Fa e se mo nageng ya dinoka go noswa ka mekoro, janong fa ba nosa ka mekoro ke gona go tla go bonala masogana le basimane ba bogale ba itseng thupa kapa patla. Yo a leng lepega o tla nosa morago tsabo, fela yo a itseng go fatlha o tlile go ba nosetsa pele, a ba phatlalatsa ka mogwane kapa moretiwa.

Ba-bina kgomo mono ba ne ba irile moraka ka morago ga thabana ya Rantswetswetswe, gona koo le bana ba teng ba ne ba ya meraka, fela fa di ya go noswa go ya basimane,

40 cont.

Ga mosimane a tso go tsoma, o tswela a rwele legong, ka gore kobo ya moraka ke mollo. Banna ba bolella basimane gore ga legong le o kgopa nageng o le tope, o se ke wa le feta. Bophelo bo bogolo ! ba meraka ke go tsoma; o tla gumana mosimane a ntso a swatlha moswane wo lw wo, a tshwere seroba ka seatla.

END S 366